

**ИЗВЕШТАЈ ПРЕДСТОЈНИШТВА ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ
ИЗ ВАЉЕВА ОД 22. МАЈА 1942. НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
ВАЉЕВСКОГ О ОДРЖАВАЊУ ПОРЕТКА ПРИЛИКОМ
ВЕШАЊА СТЕВАНА ФИЛИПОВИЋА¹**

ПРЕТСТОЈНИШТВО ГРАДСКЕ ПОЛИЦИЈЕ

Пов. број 389
22 маја 1942 године
ВАЉЕВО

На личност Г. окружног
начелника.

Предмет: Одржавање поретка приликом
вешања комунисте Стевана Филиповића.²

НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА ВАЉЕВСКОГ

Ваљево

Дана 22 ов. месеца у 11 часова имала се извршити смртна казна вешањем над комунистом Филиповић Стеваном. На основу Вашег наређења поредак на месту где се је смртна казна имала извршити, имала је осигурати овдашња Команда српске окружне страже, а исто тако у 10 часова пре подне примити осуђеног од немачких власти и у одређено време спровести га до губилишта и пресуду извршити³. Наредио сам заменику Командира градске страже оvd. Претстојништва, да ступи у везу са Командом окружне страже, па ме је овај известио да је у 8 часова био у пом. Команди, када му је стављено до знања да је за организовање и одржавање поретка и извршење смртне казне над осуђеним комунистом одређен Командир среске пољске страже среза ваљевског капетан I класе Говедаревић и да Градска стража стави овоме на расположење расположиво људство, које се у 9 сати има јавити Говедаревићу. Тачно у одређено време за-

¹ Оригинал (писан на машини, ћирилицом) у Архиву В.И.И., рег. бр. 5/5—2, к. 29.

² Народни херој Стјепан Филиповић Стеван заробљен је 24. фебруара 1942. године. Тада је био командант Тамнавско-колубарског батаљона Ваљевског НОП одреда. У ваљевском затвору се херојски држао. Од њега полиција није ништа дознала.

³ Види књ. 3, док. 184.

ступник Командира градске страже овога Претстојништва са још 14 стражара јавио се је капетану Говедаревићу.

У 10 часова потписати је изашао на пијацу где се вешање има обавити и видео сам, да поредак не само није онакав какав је био прошлог пута приликом вешања⁴ Бороте⁵ и Мајера⁶, већ стање које сам затекао уопште није личило на неки поредак нити одговарало потреби за коју је намењен. Стражари су били по групама, пушили и разговарали међусобно, и са публиком, круг који је остављен око подигнутих вешала био је мали, тако да би се сваки испад од стране неког непожељног лица могао лако и брзо остварити, док страна дуж Колубаре није била затворена већ су грађани несметано шетали.

Упитао сам свога Командира страже и наредника водника Кукоља који је од официра одређен за одржавање реда и мира и извршење смртне кзне, па када сам од ових добио одговор да је капетан I класе Говедаревић, потражио сам га и нашао међу масом где разговара са појединцима. Упитан од моје стране да ли је он одређен око старања поретка и извршења казне што је исти потврдио, па када сам му ставио примедбу да организација није никаква и да оваква не може остати и зашто стражаре није ставио на своја места, он ми је рекао да му је неки господин из Окружног начелства — кога не познаје — овако наредио.

Видећи овакво стање а добивши од Говедаревића један неодређен одговор, те имајући у виду да се ближи час када осуђени има да буде доведен, издао сам потребна наређења и упутство заступнику Командира градске страже воднику Кукољу, који су заједно самном ослободили простор дуж Колубаре, проширили круг око вешала, поставили стражаре на своја места и наредили да се окрену према публици.

У истом међувремену пратња од десет стражара водила је осуђеног, а то је могло бити око 10,40 часова. Осуђени је се уз пут дерао и викао: Живели народни ослободиоци, доле фашисти и издајнице српског народа, живео Стаљин, живели Комунисти, позивајући српски народ у борбу против окупатора и још неке неразумљиве речи је изговорио, када је са пратњом био стигао већ до самих вешала. Када су се спроводници са осуђеним зауставили пред вешалима, осуђени је почео и даље да виче и говори, вређајући окупатора па и самог Вођу великог немачког Рајха вичући, живели комунисти,

⁴ Види књ. 3, док. 159.

⁵ Стеван

⁶ Јосип

живела радничка борба, нашто је један од присутних немачких официра, којих је било више, дао налог да се изврши смртна казна и ако још није било 11 часова. Међутим капетан Говедаревић био је у маси и позват од стране потписатог да руководи извршењем ове казне исти је почео из масе да издаје нека неразумљива наређења, тако да су се присутни окретали и тражили га да виде ко то и одакле говори. Рекао сам му оштро, да приђе ближе и да руководи овим послом, нашто ми је одговорио да има судски официр који треба да то чини. У истом моменту судски поручник почео је да чита из једне гомиле људи пресуду окривљеном па сам и шага позвао да приђе ближе осуђеном, што је овај и учинио, док Говедаревић уопште није хтео доћи вешалима и са места које би одговарало његовом позиву издати наређење подређеним стражарима за вешање, те сам ту улогу морао ја узети на себе да би само спасао ситуацију у коју смо сви претставници власти оваквом слабом или скоро никаквом организацијом, држањем и поступком одређеног капетана Говедаревића доведени били.

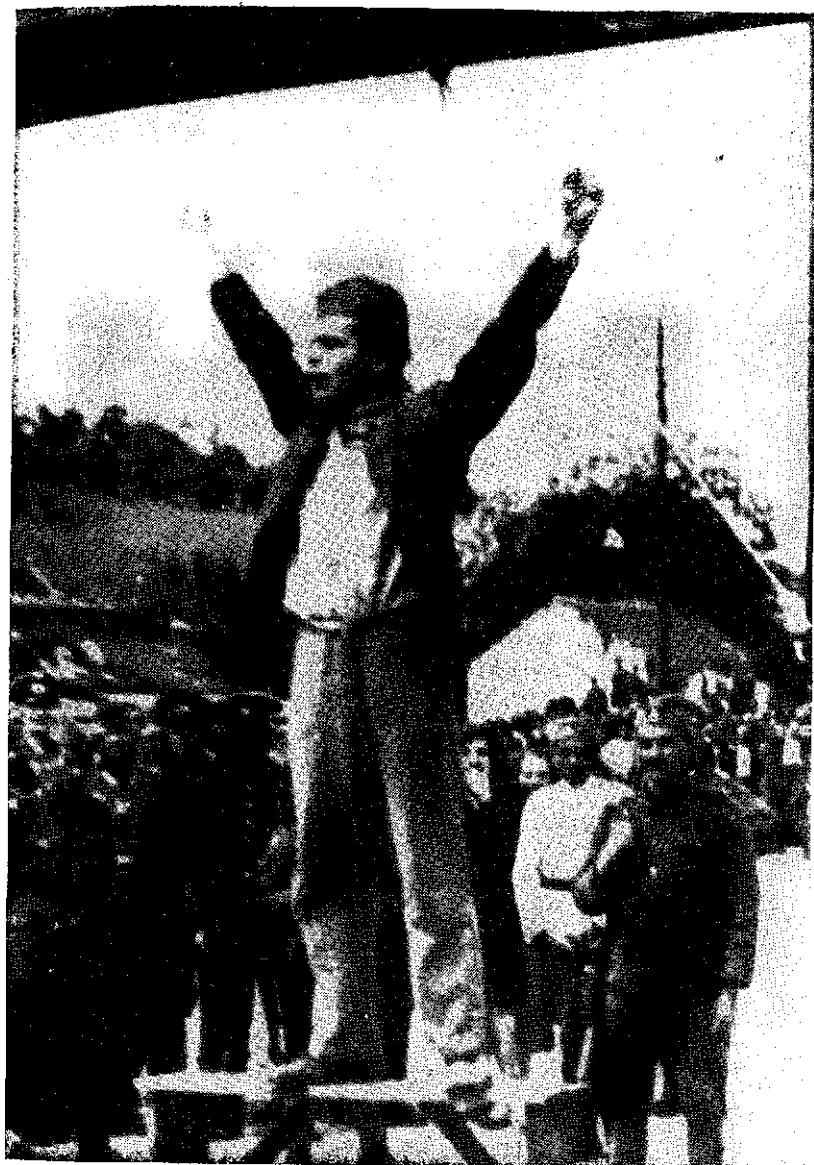
Сем Говедаревића који је у својству командира среске пољске страже био одређен за извршење овога посла, једног потпоручника који му је придодат био и судског поручника који је пресуду прочитао као и потписаног, нико други од претставника власти па ни из саме Окружне страже, није присуствовао. Па чак шта више ни лекара није било, и на моју примедбу речено ми је од стране Говедаревића да је лекар, одређен али му није познато зашто није дошао.

Одмах после извршења смртне казне над осуђеним дошао је г. Окружни начелник, а након тога и Командант окружне страже.

Излажући предње ја сматрам да кривица због свега овога лежи једино до капетана I класе Говедаревића који се је показао неспособним за извршење оваквог и сличног једног задатка, па сматрам да се оваквом једном службенику није смео поверити овако деликатан позив и задатак.

Напомињем да је од стране официра окружне српске државне страже било негодовања због тога, што је њима стављено у дужност извршење ове смртне казне а не Претстојништву градске полиције, које је према њиховом мишљењу зато позвано. Поједини официри чак су казали и то, да они нису целати, и да то није њихов позив.

Предњи извештај част ми је доставити с молбом на увиђај и даљу надлежност, с тим да је за време извршења

Стеван Филиповић, командант Тамнавско-колубарског батаљона
Ваљевског НОП одреда

смртне казне над Филиповићем Стеваном владао потпун ред и мир. Чување леша обешеног комунисте предузели су органи среске пољске страже.

**ПРЕТСТОЈНИК ПОЛШЦИЈЕ,
.. ? Лазаревић**

(М. П.)

НАЧЕЛСТВО ОКРУГА ВАЉЕВСКОГ

Строго Пов. број 42
23-У 1942 год.
В а љ е в о

Предмет: Филиповић Стеван комунистички
командант батаљона и политички
комесар, — јавно вешање у Ваљево.

На личност.

**КОМАНДАНТУ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ СТРАЖЕ ОКРУГА
ВАЉЕВСКОГ**

Ваљево.

Предњи извештај Претстојника градске полиције у Ваљево Пов. бр. 389/42 од 22 овога месеца достављам на најхитнији свестрани извиђај надлежни поступак и извештај о резултату по свим наводима у извештају у *повратку акта*.

Извиђаје и потребну проверу провести свестрано и о резултату известити тачно редом по свима наводима извештаја. Известити и то је ли био одређен и зашто није лекар присуствовао вешању.

Најхитније.

(М. П.)

**ОКРУЖНИ НАЧЕЛНИК
Драган М. Лукић**

⁷ Име је нечитко: